Sajóbábony és környékének gerinces faunája

Vizslán Tibor – Pingitzer Beáta
tiborvizslan@freemail.hu

Sajóbábony bemutatása már egy korábbi madártani cikkben /VIZSLÁN, SZENTGYÖRGYI, VIZSLÁN 1993/ megtörtént, tágabb értelemben a Tardonai-dombság emlőseit és földrajzi jellemzését pedig /SZENTGYÖRGYI, VIZSLÁN 1994/ munkáiban ismertettük. Csak néhány mondattal térünk ki a terület pontosabb elhelyezkedésére annak megértéséhez. Sajóbábony a dombság keleti részénél kapcsolódik a Sajó-Hernád-síkhoz, itt húzódnak az utolsó hegylábak a síkvidékre. Ezáltal a dombvidéki és az alföldi fauna elemek keverednek egymással, talán a két legjobb példa az üregi nyúl és a mezei hörcsög előfordulása erre.

Jelen írásunkban a Tardonai-dombság egy szélső peremvidékén lévő község és közvetlen környékének gerinces faunáját szeretnénk bemutatni. Mivel a madárvilág leírása már megtörtént, így csak az új, azóta nyert eredményeket vagy következtetéseket adjuk közre. Hasonló a helyzet az emlős faunával is, ahol a dombság emlősein keresztül bemutatásra került a községé is, de az azóta eltelt négy év alatt szerzett újabb ismereteinket és következtetéseinket közöljük.

A község gerinces faunájáról már az 1970-esévek elejétől vannak adataink, amikor a cikk egyik szerzője és annak édesapja, Vizslán Mihály a község határán, a Darvas –dűlőben vásárolt szőlőterületet. Innen származnak a legrégebbi gerinces adatok. Irodalmi adatok csak VÁSÁRHELYI /1964/ kéziratából vannak a területről.

Halak – PISCES

Sajnos a terület legbővízűbb patakja, a Bábony-patak sem tudott megfelelő élőhelyet teremteni a halak számára. Feltételezéseink

szerint az ötvenes években épült vegyiművek szennyezése előtt előfordultak benne halak, de erre vonatkozó adataink nincsenek.

Kétéltűek – AMPHIBIA

Pettyes gőte /Triturus vulgaris/: a Bábony-patak vegyiművek feletti részén rendszeresen előfordul párzási időszakban és természetesen utána is.

Barna varangy /Bufo bufo/: közönséges faj, szinte bárhol találkozhatunk vele, bár viszonylag kis számban.

Zöld varangy /Bufo viridis/: főleg a lakott területeken találtuk, közönséges.

Zöld levelibéka /Hyla arborea/: a Bábony-, az Ördög-völgyi – és a Vargaszögi-patakok mellett, párzási időszakban, esténként gyakran hallhatjuk jellegzetes hangjukat.

Erdei béka /Rana dalmatina/: leggyakrabban a község erdeiben, petecsomóival pedig már korán, március közepén találkozhatunk a fent említett három patakban, de néha időszakos vízállásokban is.

Gyepi béka /Rana temporaria/: eddig még nem sikerült megfigyelnünk a fajt, de mivel a dombságban több helyen előfordul, ezért nem kizárt az esetleges felbukkanása.

Kecskebéka /Rana „esculenta”/: a Bábony-patak mellett többször megfigyelve.

Kis tavibéka /Rana lessonae/: mint az előző faj.

Tavi béka /Rana ridibunda/: 1993.04.04.-én az Ördög-patak melletti kiöntésben 3 példány megfigyelve.

Hüllők – REPTILIA

Fürge gyík /Lacerta agilis/: kis számban, sok helyen megfigyeltük a fajt, leggyakrabban az alföldre lehúzodó hegylábi részeken. Előnybe részesíti a száraz, napos helyeket.

Zöld gyík /Lacerta viridis/: az elmúlt években nem találtuk, a nyolcvanas években a Darvas-dülőn, és az Asszony-völgyben előfordult.

Lábatlan gyík /Anguis fragilis colchicus/: az Ortási-erdőben sikerült megfigyelni többször is a fajt.

Erdei sikló /Elaphe longissima/: mérsékelten gyakori faj, legtöbbször a vegyiművek területén figyelhető meg, de alkalmilag szinte mindenütt találkozunk vele.

Rézsikló /Coronella austriaca/: néhány alkalommal a vegyiművek területén fordult elő és egy esetben /1994.10.01.-én/ a lakótelepen találtunk egy elgázolt példányt.

Vízisikló /Natrix natrix/: főleg a Bábony-patak mentén sikerült többször megfigyelnünk, de többfelé előfordul.

Madarak – AVES
VIZSLÁN, SZENTGYÖRGYI, VIZSLÁN /1993/ cikk kiegészítése.

Vörös gém /Ardea purpurea/: 1994.04.20.-án a Párna-hegy felett átrepült három példány.

Karvaly /Accipiter nisus/: 1994.-ben az Ördög-völgyi erdőben újra fészkelt egy pár.

Kígyászölyv /Circaetus gallicus/: 1985. körül, a vegyiművek területén fészkelt egy pár. /Monostori László szóbeli közlése/

Haris /Crex crex/: 1986. tavaszán a Vargaszögi-patak forrásvidékén egy példány megfigyelve. /Dajkó Norbert szóbeli közlése/ Tavaszi vonuláskor a patakvölgyekben alkalmilag megszólalt, de nem költött a területen.

Bíbic /Vanellus vanellus/: 1993.03.14.-én a Párna hegyen négy példány megfigyelve.

Jégmadár /Alcedo atthis/: 1995-ben az Asszony-völgyi táborban két első éves gyűrűzve. Az 1992-es előfordulását is tekintve feltételezhetően rendszeresen néhány példány átvonul a területen. A varbói-tározó és a Sajó közötti átrepüléskor jelenhet meg.

Erdei pacsirta /Lullula arborea/: 1995-ben bizonyítottan fészkelt az Ortási-erdőben.

Holló /Corvus corax/: 1985 körül a vegyiművek területén fán fészkelt egy pár. /Monostori László szóbeli közlése/

Fenyves cinege /Parus ater/: 1994-ben egy pár költése valószínű.

Hegyi fakusz /Certhia familiaris/: 1993-tól az Asszony-völgyi gyűrűző táborban júliustól többször fogva és gyűrűzve.

Léprigó /Turdus viscivorus/: sajnos a vegyiművek területén a nyárfák jelentős részét kivágták, ezért a léprigó 1996-tól eltűnt mint fészkelő, így legfeljebb csak alkalmi költésére számíthatunk az elkövetkező években.

Szibériai rigó /Turdus sibiricus/: a fajt a szerzők 1994.09.26.-án látták az Asszony-völgyben egy léprigó csapatban. A

megfigyelésről jelentés készült az MME Nomenclator Bizottság felé, amit sajnos elutasítottak.

Réti tücsökmadár /Locustella naevia/: 1993-ban a Bábony-patak mellett egy pár feltételezhetően fészkelt.

Nádirigó /Acrocephalus arundinaceus/: 1993-ban és 1994-ben az Asszony-völgyben 1 – 1 példány gyűrűzve. Így feltehetően rendszeres, de ritka átvonuló a területen.

Foltos nádiposzáta /: Acrocephalus schoenobaenus/: mint az előző faj. Mind két fajra igaz lehet, a jégmadárra tett feltételezésünk.

Havasi pityer /Anthus spinoletta/: 1996.04.18.-án a Méhész-tetőn négy példány megfigyelve.

Ezzel 136-ra emelkedett a Sajóbábonyban megfigyelt fajok száma.

Emlősök – MAMMALIA

Az emlősökre vonatkozó adatokat találunk SZENTGYÖRGYI, VIZSLÁN /1994/ és SZENTGYÖRGYI, FÜGEDI, VIZSLÁN / 1994/ munkáiban, illetve ezen cikkek adatait egészítjük ki.

Brandt denevér /Myotis brandti/: 1994.08.04.-én az Asszony-völgyben egy hím példányt sikerült fognunk. /VIZSLÁN, PINGITZER 1994/

Szürke hosszúfülű denevér /Plecotus austriacus/: 1994.08.01.-én szintén az Asszony-völgyben hálóval egy példány újra megfogva.

Szőröskarú denevér /Nyctalus leisleri/: 1994.05.02.-én a bekötő útnál egy újabb elgázolt példány. Ezen az élőhelyen egy kisebb, 20-25 példányos közösséget sikerült találnunk nyárfa odvakban. A

sors fintora: még ez év őszén kivágták szinte az összes nyárfát az út mellett. Így teljesen felszámolódott a sajóbábonyi állomány.

Üregi nyúl /Oryctolagus cuniculus/: az ortás-tetői és asszony-völgyi állományról az elmúlt időszakban tudatos kereséssel sem sikerült adatot gyűjtenünk. Így az előző fajhoz hasonlóan feltehetően felszámolódott a bábonyi állomány. A darvas-dűlői szőlőnkben a hetvenes évek elején még viszonylag gyakran sikerült megfigyelni egy-egy példányt. Ezekben az években történtek a tulajdonosváltások, amikor lakótelepi emberek vásárolták fel a földeket. Az új tulajdonosoknak több volt a szabad idejük, ezzel szinte állandósult a zavarás, sorra épültek a víkendházak, új szőlőfajták telepítettek. Ezek a fajták azonban csak intenzív növényvédelemmel teremtek jól, így olyan mértékben nőttek a különböző irányú terhelése, hogy az üregi nyulak pár év alatt teljesen eltűntek.

Ürge /Citellus citellus/: az Asszony-völgyből ismert egy-két lakott üreg. Ezek is feltehetően a sajólászlófalvai, eperjesi oldalról szivárogtak be a völgybe. Az ottani állomány fogyatkozásával feltehetően eltűnik a faunából ez a faj is. Az 1970-es években a Párna-hegy és Darvas-dűlő közötti völgyben még gyakori volt.

Mogyorós pele /Muscardinus avellanarius/: a madaraknak szánt mesterséges odúkat előszeretettel foglalták el, így számuk feltehetően emelkedett a község területén, mivel a természetes odvak száma elég korlátozott.

Erdei pele /Dryomys nitedula/: mint az előző faj. 1994-ben már két új élőhelyen is megtaláltuk, az Ortási-erdőben és az asszony-völgyi felhagyott gyümölcsösben mesterséges odúban.

Nagy pele /Glis glis/: a vegyiművek területén a bükkösökben előfordul.

Mezei hörcsög /Cricetus cricetus/: a 1970-es években a Párna-hegy keleti részén, főleg kalászosok aratása idején néha tömeges volt, de előfordult a darvas-dűlőben is és ott sem volt ritka. Az utóbbi évekre úgy lecsökkent a számuk, hogy ritkaság volt egy-egy példányt megfigyelni az agrárterületeken. Az elmúlt években csökkent a mezőgazdaságban felhasznált kemikáliák mennyisége, ez szemmel láthatóan kedvez a szomszédos területen, a Sajó-Hernád-síkon élő hörcsögállománynak. Ezen területekről újra felhúzódhat a faj a dombság szélére.

Vadmacska /Felis silvestris/: a vadászok állítása szerint gyakori az egész dombságban, így Sajóbábonyban is. Mi eddig csak 1994 nyarán, az Asszony-völgyben figyeltünk meg egy feltehetően hím példányt.

IRODALOM

SZENTGYÖRGYI, P.,VIZSLÁN, T. 1994. A Tardonai-dombság emlős /Mammalia/ faunája. Fol.Hist.-nat.Mus.Matr., 19 : 201-209.

SZENTGYÖRGYI, P., FÜGEDI, L., VIZSLÁN, T. 1994. Adatok az Észak-Magyarországi-Középhegység és előterének kisemlősfaunájához bagolyköpet vizsgálatok alapján. Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 19: 193-200.

VÁSÁRHELYI, I. 1964. Borsod-Abaúj-Zemplém megye gerinces faunája /Kézirat/

VIZSLÁN, T., SZENTGYÖRGYI, P., VIZSLÁN, L. 1993. Sajóbábony madárvilága. Calandrella, VII./1-2.: 99-109.

VIZSLÁN, T., PINGITZER B. 1994. Brandt denevér /Myotis brandti/ előfordulása Sajóbábonyban. Calandrella, VIII./1-2.:189.